

Renau en la cruïlla

La Fundació Renau denunciarà el conveni que determina el dipòsit a l'IVAM (Institut Valencià d'Art Modern) del fons de Josep Renau. Per a la fundació, l'administració ha incomplert el conveni de col·laboració que mantenen ambdues entitats.

En la gravació del seu testament, Josep Renau era clar: desitjava tornar a València de l'exili i donar al poble valencià les armes perquè els ulls comuns romangueren oberts. És a dir, cedir al País Valencià la protesta contra el sistema a través de les seues obres.

El 1978, naix la Fundació Renau, composta per amics de l'artista i una sèrie d'intel·lectuals valencians (mireu requadre pàgina 55). Renau n'és el capdavanter. A l'organització arriba el llegat de Renau, 150 obres en un inici, valorades llavors en 75 milions de pessetes. Sobre la fundació recau la responsabilitat de mantenir viva la voluntat de Renau. És a dir, que l'art siga mòbil, no estèril, no una catifa que adorne parets. I la fundació, amb exiguos recursos econòmics, procura complir el desig, en vida de Renau i després de la seua defunció a Berlín est el 1982. Més tard, al 1989, la fundació signa un conveni per temps indefinit amb l'IVAM —plasmant quan Ciprià Ciscar, actual secretari d'organització del PSOE, era conseller de Cultura— on es decidia dipositar el fons de Renau a les entranyes de la institució. Renau no volia les seues obres en un museu, i per complir aquest desig, el conveni és prenyat de clàusules que determinen una mobilitat fluida del llegat. Alguns dels compromisos obliguen a difondre el coneixement de l'obra de Renau mitjançant exposicions, edició de catàlegs, etcètera i donar ajuda tècnica i econòmica a la fundació destinada a les activitats que planifiqui aquesta per al fons artístic dipositat.

Set anys després, la Fundació Renau ha decidit revocar el conveni. El motiu naix en el marc del 25 aniversari dels Premis Octubre —que se celebren a València del 17 al 26 d'aquest mes— on la fundació ha organitzat una mostra antològica de l'obra de Renau (més de 200 peces) que es podrà contemplar en quatre espais simultàniament: al centre cultural Bancaixa, la sala d'exposicions de la Universitat de València,

i les galeries Val i 30 i Viciàna. Atenent als acords, l'organització va demanar a l'IVAM la col·laboració material i econòmica dins d'aquest projecte. La resposta concreta per part de l'administració s'ha reduït a l'oferta de lliurament d'un nombre d'exemplars a convenir dels llibres *The american way of life* i *Fata Morgana* (que reflecteixen l'obra de Renau dedicada a l'engranatge de vida pontificat pels ianquis) per a vendre'ls al públic, a repartir els beneficis en un 50%, a més a més d'obsequiar amb determinats exemplars gratuïts la premsa i els convidats. L'institut es fa càrrec del treball intern d'enregistrament, manipulació i embalatge de l'obra. La contribució per a aquesta exposició, segons la fundació, ha estat molt limitada i ha motivat la reflexió d'Emili Payà, delegat general de l'organització: "el canvi polític esdevingut en la Generalitat, de la qual depèn l'IVAM, ha provocat un tomb de sensibilitat cultural, que sembla no coincidir amb la de Renau ni tampoc amb la de la seua obra. A l'hora de l'aplicació del conveni, no hem trobat una rèplica satisfactòria, i això és el que ens fa decidir-nos a denunciar-lo per a provocar-ne la rescissió."

Intercanvi epistolar. Des dels

Per a la Fundació Renau, "el canvi polític esdevingut a la Generalitat ha fomentat un tomb de sensibilitat cultural divergent amb la de Renau."

primers mesos de l'any, la fundació va intentar prendre contacte personal amb Juan Manuel Bonet, director de l'IVAM, sense aconseguir-ho. A través de diferents cartes el músic Carles Santos, president de la fundació, li va fer arribar les peticions de col·laboració per a la revisió dels fons de Renau. Les cartes concreten la voluntat que, en aplicació del conveni, l'IVAM es faça càrrec de les despeses de transport i muntatge d'obres, les assegurances, la confecció i edició d'un catàleg de 32 pàgines i la publicitat de la mostra. La fundació no va demanar que l'Institut d'Art Modern els cedira un espai per a ubicar l'exposició, conscient que l'IVAM fa la seua

programació amb unes previsions gairebé anuals. La resposta administrativa eludint aquests requeriments va arribar el 25 de setembre. EL TEMPS ha intentat diverses vegades contactar amb Bonet per contrastar la seua opinió, però no ha estat possible perquè es trobava de viatge. L'administrador de l'IVAM, Joan Linares, tot i assegurar que no sabia res de les peticions sol·licitades i denegades, apunta: "els pressupostos de l'IVAM estan absolutament exhaurits. Enguany hem mantingut un ritme frenètic d'exposicions, i algunes d'elles viatgen fora de l'estat. La publicitat de la programació ja està concertada amb una agència mitjançant concurs, i és molt difícil sortir-se de les obligacions contractuals. Per altra banda, el consell rector, òrgan màxim de control de la institució, aprova les activitats i els pressupostos d'any en any."

Tot i que l'article cinquè de la segona part del conveni matisa que l'IVAM es compromet a facilitar ajuda tècnica i econòmica a la Fundació Renau dins de les seues possibilitats pressupostàries, els responsables d'aquesta entitat es manifesten conscients que les seues peticions significaven una mínima aportació econòmica. Asseguren que demanaven sobretot un gest de col·laboració

En aquesta pàgina, Josep Renau, amb alguns amics, com Marta Hoffman, Eliseu Climent o Joan Fuster. A la pàgina del costat, un fotomuntatge de la reconeguda sèrie *The american way of life*.

"Podria ser una tàctica política..."

Vicent Todolí, actual director del Museu d'Art Contemporani de Porto, ha passat onze anys com a cap de l'àrea artística de l'IVAM. Todolí reflexiona sobre la difusió del fons de Josep Renau.

—Com ha tractat l'IVAM el seu compromís amb la Fundació tant quant a exhibició com a difusió de l'obra de Renau? S'ha acomplert aquesta clàusula?

—Jo crec que sí. Primer es va presentar només obrir-se l'IVAM i es va reeditar el *Fata Morgana*, el llibre que recull els fotomuntatges de la sèrie *The American way of life*. Els fotomuntatges han circulat pels Estats Units i, tenint en compte el patriotisme que es respira en aquest país, l'acollida que ha tingut l'obra de Renau, que és un atac als nord-americans, ha estat satisfactòria. Va estar també al Centre National de Photographie de París; i això només per citar alguns dels llocs per on ha passat la sèrie de fotomuntatges.

Fins i tot, el mateix Heartfield, que fou el punt de referència per a Josep Renau, va demanar per a una exposició obres de Renau. Així doncs, l'obra de Renau ha començat a difondre's internacionalment, tant mitjançant les exposicions com sobretot gràcies al seu llibre.

—De fet, *The American way of life* ha estat l'obra que més ha circulat i, per això, la que més resposta pública ha tingut.

—Per a mi, l'obra més important de Renau són els cartells de guerra i les obres per a revistes com ara *Estudio*, *Orto*; també *Els tretze punts de Negrín* i el *Fata Morgana*. L'obra pictòrica... Renau no és un gran pintor. I els cartells de cine de Mèxic i els murals no tenen gran interès. Ara, pense que l'aspecte més interessant de Renau, que són les facetes que he

mencionat, sí que s'han difós. I Renau es coneix ara molt més que es coneixia abans.

—En l'àmbit valencià, Renau és un artista reconegut o es tracta més aviat d'un personatge oblidat?

—Entre els professionals tothom el coneix, alguns més que d'altres. Però ningú no dubta de la seua vàlua. Popularment,

ARXIU / RAFA GIL

Vicent Todolí. Va ser durant onze anys peça clau a l'IVAM.

com que va coincidir que la seua obra es va exposar en la inauguració de l'IVAM, això li va donar una empena. Que es poden fer més coses? Per descomptat, perquè d'això ja fa set anys. Si ara es fan aquestes exposicions que organitza la Fundació Ausiàs March en col·laboració amb la Renau, encara millor perquè contribueixen a no esborrar-lo de la memòria.

—Aquesta iniciativa impulsada per la Fundació Ausiàs

March dins el marc dels Premis Octubre ha rebut poc suport, i no únicament econòmic, per part de l'IVAM. Potser no interessa a un govern de dretes desenterrar un comunista declarat ni col·laborar amb activitats emmarcades en els Premis Octubre.

—No coneixia aquestes dades. Ara, fins i tot gent que políticament està molt llunyana de l'avantguarda clàssica no té en compte els ideals de l'artista. El temps, diguem-ho així, esborra el missatge polític i només perdura el missatge artístic. Supose que deuen valorar Renau perquè també és una part molt important del patrimoni del museu. Ara, com que aquestes exposicions no són iniciativa de l'IVAM, potser han decidit de no col·laborar-hi o de donar-les un suport simbòlic, com en algun cas pot ser considerat *fred*. També podria ser una tàctica per a no secundar la política del Bloc de Progrés. **Eliseu T. Climent**

que done suport al conveni. Tot sembla indicar que l'administració valenciana no té voluntat de vincular-se a un projecte que forma part dels Premis Octubre, certamen a què la Generalitat ha negat tota col·laboració. I també que Renau, comunista acèrrim, no entra dins dels paràmetres estètico-polítics de l'actual Conselleria de Cultura (de la qual depèn l'IVAM) ni de la sèrie d'exposicions que ha anat oferint l'institut en la seua última etapa.

L'IVAM com a exportador de Renau.

Perquè tot i que molts crítics consideren la ferocitat del missatge de Renau només com un testimoni històric, la contundència de les seues imatges retrata qüestions encara actuals, i, per tant, conserven l'impacte i potser la capacitat d'incomodar. Definit pel conveni del 89, l'IVAM ha anat supervisant i restaurant un fons que no ha deixat d'augmentar. Els crús fotomuntatges de Renau *Fata Morgana USA, the American way of life* varen servir com a exposició primigènia de l'IVAM al 1989. De fet, són les peces més exhibides del fons de l'institut i ja s'han mostrat per tot l'estat espanyol, al Centre National de la Photographie de París i fins i tot als mateixos Estats Units, el país que era sagnantment retratat en l'obra.

Segons el conservador de fotografia de l'IVAM, Josep Vicent Monzó, també coordinador artístic de l'antològica que ha organitzat la Fundació Renau, "la força estètica del *Fata Morgana* encara espanta, i va impactar molt a Amèrica. Tot i que els espectadors es tranquil·litzaven en veure que aquelles crítiques al seu sistema de vida havien estat fetes fa dècades, en perceben l'actualitat". També obres del fons Renau han format part d'exposicions col·lectives, dins i fora de l'estat. Destaca la seua aportació a la monumental mostra "Art i poder" exhibida entre 1995 i 1996 a Londres, Barcelona i Berlín. Monzó diu que "per a l'IVAM ara no és fàcil moure l'obra de Renau, per-

Dinamitzar el nucli de la Fundació Renau

Una nit, enmig d'un passe de diapositives de l'obra de Renau, Joan Fuster li va dir: "Tu ets una espècie de monstre, una cosa increïble. Has de treballar ací." A banda de l'escriptor, contemplaven les imatges el poeta Vicent Andrés Estellés, l'escultor Andreu Alfaro, el pintor Doro Balaguer, el professor universitari Sanchis Guarner i l'editor Eliseu Climent. Tots sis varen ser cabdals per convèncer Renau que deixara la República Democràtica Alemanya i tornara a València.

Així va nàixer la Fundació Renau, que en principi va estar presidida pel mateix creador. El primer equip havia de bregar amb una administració poc cooperadora fins que va arribar l'acord amb l'IVAM. A poc a poc, segons Ricard Roso, que va ser president després de la

mort de Renau al 82, "s'ha anat produint una certa hibernació de la fundació". Els seus integrants s'han dedicat a dinamitzar-la per mantenir viu l'esperit inquiet que la va inspirar. Així, les noves incorporacions, com la del músic Carles Santos, actual president, pretenen donar energia a l'obra que la fonamenta. Santos manifesta que la fundació "posarà definitivament en contacte la gent amb Renau. Amb ell passa com amb Bunuel, que és més valorat a Europa que ací". Els estatuts de la fundació hauran de matisar-se a causa de la nova llei de fundacions. I sobretot, l'organització ha de vetllar per la conservació d'un fons que supera les obres que formen part de l'exposició dels Octubre: gran quantitat de peces de joventut i bocets de murals n'han quedat fora perquè

ARXIU / RAFA GIL

Carles Santos. És l'actual president de la Fundació Renau.

s'han escollit les peces considerades més rellevants de l'artista. En total, un conjunt de més de 500 obres componen el llegat artístic. **J. M. O.**

què ho ha fet pels llocs més importants, i un conjunt creatiu tan fort no pot anar a qualsevol lloc. Les peticions exteriors han disminuït, però s'ha exhibit bastant." Enguany, part de l'obra de Renau ha viatjat a Vinaròs, Sant Sebastià, Saragossa i Madrid en exposicions individuals o col·lectives. Els responsables de la fundació respecten aquesta contribució. Però no minva la decepció que ha suposat per a l'organització la manca del suport sol·licitat a l'IVAM en la mostra dels Octubre. Si la fundació pren la resolució, derivada de la rescisió del conveni, de traslladar els fons dipositats a l'IVAM, el museu es quedaria sense un pilar clau de la seua col·lecció. De fet, el fons Renau va inspirar el fotomuntatge dins de la col·lecció de l'IVAM, i va fer que la institució adquirira obra de Gross o Heartfield, destacadíssims practicants d'aquesta disciplina creativa. I el buit que es produiria amb l'esvaiment del fons Renau, podria ser tan significatiu com el fet que l'obra de l'artista valencià passe per una nova diàspora més enllà de la mort.

Joan M. Oleaque

VALENVIO

**Totes les solucions
als enviaments
publicitaris**

**Mailings publicitaris.
Adreces.
Manipulats.
Plastificat de revistes.
Tarifes publicorreu.**

VALENVIO

Campos Crespo, 57 • 46017 València
Tel. 378 93 52 Fax 357 41 06 • valenvio@aemd.es

